

Usklađenost Hrvatskoga pravopisa s odlukama Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2010, 57, 140 - 142**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:438549>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-12-03**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

HRVATSKI PRAVOPIS

U prostorijama Školske knjige u Zagrebu, 27. svibnja 2010., pred doista mnoštvom posjetitelja, predstavljen je Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša. Na predstavljanju su govorili autori, ocjenjivači – Sanda Ham, Nataša Bašić i Mario Grčević; u ime izdavača urednica Pravopisa Dunja Merkler i predsjednik Školske knjige, Ante Žužul.

Ovdje donosimo govore ocjenjivača.

Usklađenost Hrvatskoga pravopisa s odlukama Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika

Početak se svibnja 2010. u knjižarama našla nova pravopisna knjiga, Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša, u izdanju Školske knjige. Namjerno kažem nova pravopisna knjiga, a ne novi pravopis, da se ne bi pomislilo da je riječ o novim pravopisnim načelima, odnosno, novom pravopisu u smislu novih pravopisnih rješenja. Riječ jest o novoj knjizi, ali o pravopisnim načelima i rješenjima koja su nam poznata iz Babić-Finka-Moguševa Hrvatskoga pravopisa i Babić-Ham-Moguševa Hrvatskoga školskoga pravopisa. Budući da je Školski pravopis u svom 3. izdanju usklađen s odlukama Vijeća za normu, pravopis koji danas predstavljamo, drugi je hrvatski pravopis usklađen s tim odlukama. Anić-Silićev pravopis nije, a tako ni Matičin pravopis.

Dakle, normativi je iskorak ove pravopisne knjige u usklađenosti s odlukama Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika. Dobro je naglasiti: odlukama, jer Vijeće za normu doista i donosi odluke koje su obvezujuće ili, kako predsjednik Vijeća, Radoslav Katičić kaže: „Tu treba jasno reći da Vijeće ne daje nikakve preporuke, nego kao kvalificirano stručno državno tijelo donosi obvezujuće zaključke o pojedinim pitanjima norme hrvatskoga standardnog jezika.“

Budući da u javnosti odluke Vijeća i njihova provedba češće izazivaju zabune, dobro je u ovoj prigodi javno izreći koje je to odluke Vijeća Hrvatski pravopis prihvatio i primijenio u svojim normativnim preporukama.

Vijeće je 20. travnja 2006. Ministarstvu uputilo dopis u svezi s hrvatskom pravopisnom normom i u tom se dopisu izrijeком traži pisanje skupova *dc*, *dč*, *tc*, *tč* (osim u *otac*); rastavljeno pisanje *ne ću* i daje se prednost pisanju *je* iza pokrivenoga *r*. U dopisu je potanje rečeno i o sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi uopće, ali zbog opširnosti i složenosti pitanja rastavljenoga i sastavljenoga pisanja, prigoda nije sada o tom govoriti, nego upućujem na mrežnu stranicu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje gdje su objavljeni svi zapisnici, odluke i dopisi Vijeća.

Ovdje ću govoriti samo o usklađenosti Hrvatskoga pravopisa s odlukama Vijeća koje se odnose na *vruća* pravopisna pitanja.

„1. Riječi kao *ptak, predak, hitac, mladac* pišu se u množini *patci, predci, hitci, mladci*, a u vokativu jednine *patče, predče, hitče, mladče*. Takvo pisanje nije morfofonološko, a još manje etimološko (po postanju), ono je samo dosljednije fonološko, nego je ono koje se u nas propisivalo: *paci, preci* itd. To pravilo vrijedi beziznimno, a jedino se može izuzeti imenica *otac, oca, oci*.

Takav je temeljito raspravljen većinski zaključak donijela šesta sjednica Vijeća 2. studenoga 2005.“

U Hrvatskom je pravopisu ta odluka provedena i na str. 37. u članku 72. stoji pravilo da se šumnik *d* ispred *c* gubi samo u riječi *otac* (dakle, *oca, ocu, očevi, oče*). Dakle, više nema triju riječi – *otac, sudac, svetac* – koje bi bile izuzete iz pravila, nego je samo jedna, *otac*.

„2. Zanimajan enklitični oblik pomoćnoga glagola *htjeti* piše se odvojeno od niječnice, dakle *ne ću, ne ćeš* itd. Taj je većinski zaključak Vijeće donijelo na svojoj sedmoj sjednici 15. prosinca 2005. sa 7 glasova za, 2 protiv i 2 suzdržana.“

I ta je odluka provedena, pa se *ne ću* piše rastavljeno (str. 64., članak 136.), a niječnica se sastavlja samo u sljedećih glagola: *nestati, nestajati, nedostati, nedostajati, nenavidjeti*.

„5. Refleks kratkoga jata iza pokrivenoga *r*, to jest takvoga pred kojim stoji suglasnik, za njim nema morfološke granice, ako se u oblicima smjenjuje s ijekavskim refleksom može se pisati jekavski: *pogriješiti / pogriješka*, i nikomu to ne valja ispravljati. I u tom se položaju, međutim, može pisati ekavski: *pogriješiti / pogreška*, pa ni to nikomu ne valja ispravljati. U pravopisnim priručnicima treba dodati popis oblika koji su se usprkos suprotnim pravopisnim propisima od 1921. nadalje uporno objavljivali i u jekavskome liku, kako bi onaj komu je do toga stalo znao što u kojem slučaju bira. Svatko mora naučiti sam izabrati hoće li pisati neobičnije, ali s produbljenim odnosom prema jeziku i više u skladu s tradicijom hrvatskoga pisanja ili će pisati običnije, ali i površnije i nebrižnije prema hrvatskoj tradiciji.

Taj je zaključak Vijeće donijelo na svojoj desetoj sjednici 20. travnja 2006.“

Gornja odluka samo naoko izgleda nedorečena. Vijeće dopušta dvostrukosti, ali traži da pravopisi sastave popis oblika prema kojemu

„Svatko mora naučiti sam izabrati hoće li pisati neobičnije, ali s produbljenim odnosom prema jeziku i više u skladu s tradicijom hrvatskoga pisanja ili će pisati običnije, ali i površnije i nebrižnije prema hrvatskoj tradiciji.“

Dio je te rečenice, onaj o produbljenom odnosu prema hrvatskomu književnomu, naveden i u Hrvatskom pravopisu (str. 29., članak 45. 3.) i to poslije popisa ijekavskih i ekavskih oblika. Dakle, Vijeće je uputilo pravopisce neka sami, na temelju hrvatske prakse, propišu upotrebu ekavskih i jekavskih oblika, a S. Babić i M. Moguš propisali su to ovako:

<p>Odstupanja od jekavskih oblika, oblici i izvedenice četiriju riječi <i>privrijediti – privreda, privrednik, naprijed – napredak, napredovati, vrijeme – vremena, vremenski, upotrijebiti – upotreba, upotrebljivost.</i></p>	<p>Dvostrukosti u oblika i izvedenica od pet riječi <i>brijeg (brjegovi i bregovi), brijest (brjestik i brestik), drijen (drjenak i drenak), drijemat (drjemljv i dremljiv) trijezan (trjezniji i trezniji).</i></p>	<p>Jekavski oblici, svi oblici i njihove izvedenice, osim navedenih ekavskih: <i>crijep, crijevo, grijeh, (grješnica, pogriješka), krijepiti (krjepost), prijek, prijetiti, Srijem, strijela (strjelica), trijebiti, vrijediti, ždrijeb, ždrijebe, krijes, prijesan, mrijestiti, tetrijeb, trijes, trijeska, vrijesak, vrijed, vriježa...</i></p>
--	---	--

Iz rečenoga je razvidno da se Hrvatski pravopis, kada je riječ o normativnim rješenjima, ne razlikuje od odluka Vijeća. Struka je rekla svoje, a sada je red na Ministarstvu da provede odluke, ne samo struke, nego i tijela koje je ono samo osnovalo da bi se smirile normativne vode – odluke Vijeća za normu.

Sanda Ham

Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Mogaša

Da bi priskrbio pridjevak *dobroga*, pravopisni priručnik mora nužno ispuniti dva uvjeta: mora biti usklađen sa suvremenim strukovnim jezikoslovno-pravopisnim dosezima te s činjenicama porabne norme kulturne zajednice kojoj je namijenjen.

Pravopis koji danas predstavljamo velikim je dijelom ispunio i jedan i drugi uvjet. Prvo, što je istaknuto i na njegovim koricama, usklađen je sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika, što znači s posljednjim strukovnim dosezima. Oni su izloženi i u knjizi jednoga od suautora, Stjepana Babića, Temelji Hrvatskomu pravopisu, objavljenoj godine 2005. u prvom izdanju i 2008. u drugom, koju ovdje posebno ističem kao štivo namijenjeno onima koje zanimaju razlozi baš ovakvoga odabira pojedinih pravopisnih rješenja između više mogućnosti koje su se otvorile u dijakronijskom presjeku novije hrvatske pismenosti. Drugo, otvorenost ovoga pravopisa porabnoj normi očituje se u njegovoj potkrijepljenosti mnogobrojnim primjerima iz različitih suvremenih stilova hrvatskoga jezika, beletrističkoga, znanstvenoga, novinskoga, administrativnoga.

U odabiru rješenja autori su težili sustavnosti, koju je, dakako, teško postići, jer se jezik nikada ne ostvaruje kao apsolutni sustav iako mu stalno teži, pa u tom smislu